

Sygn. akt III AUa 340/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Elżbieta Czaja (spr.)
Sędziowie:	SA Barbara Hejwowska SA Marcjanna Górską
Protokolant: sekr. sądowy Bożena Karczmarz	

po rozpoznaniu w dniu 22 maja 2013 r. w Lublinie

sprawy M. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 1 marca 2013 r. sygn. akt IV U 1082/12

oddala apelację.

Sygn. akt **III AUa 340/13**

UZASADNIENIE

Decyzją z 26 września 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wstrzymał od 1 października 2011 r. wypłatę emerytury na rzecz M. K..

Odwołanie od w/w decyzji złożyła M. K. wnosząc o jej zmianę i podjęcie wypłaty emerytury od daty wstrzymania.

Sąd Okręgowy w Siedlcach wyrokiem z 31 stycznia 2012 roku w sprawie o sygnaturze akt IV U 789/11 odwołanie oddalił. Wyrok uprawomocnił się z dniem 22 lutego 2012 r.

W dniu 18 grudnia 2012 r. wpłynęła do Sądu Okręgowego w Siedlcach skarga M. K. o wznowienie postępowania w wyżej wskazanej sprawie IV U 798/11, w której wskazując na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012 r. stwierdzający, że art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych i niektórych innych

ustaw jest niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji poprzez podjęcie wypłaty emerytury. Skarga zarejestrowana została pod sygnaturą akt IV U 1082/12 .

W odpowiedzi na skargę organ rentowy wniósł o jej oddalenie ewentualnie zmianę wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach z 31 stycznia 2012 r. w sprawie IV U 798/11 poprzez zmianę decyzji z 26 września 2011 r. i podjęcie wypłaty emerytury dla ubezpieczonej od 17 grudnia 2012 r., tj. od daty złożenia skargi. W uzasadnieniu stanowiska organ rentowy wskazał m.in., że skarga ubezpieczonej może zasługiwać na uwzględnienie jedynie w zakresie, w jakim podjęcie wypłaty emerytury nastąpi od dnia złożenia przez ubezpieczoną skargi o wznowienie postępowania. Przepisy ustawy emerytalnej nie przewidują wypłaty emerytury za okres wsteczny, w interesie emeryta leży więc, aby wniosek o podjęcie wypłaty zawieszony emerytury zgłosić niezwłocznie po wejściu w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego, tj. poczynając od 22 listopada 2012 r. Za podjęciem wypłaty emerytury nie wcześniej niż od 22 listopada 2012 r. przemawia również fakt, że dopiero od tej daty przepis art.103a ustawy emerytalnej jest niezgodny z Konstytucją w stosunku do osób, które prawo do emerytury nabyły przed 1 stycznia 2011 r. Ponadto organ rentowy wskazał, że ewentualne dochodzenie przez emerytów wypłaty zawieszony emerytury za okres od dnia zawieszenia wypłaty przez organ rentowy do 22 listopada 2012 r. (wejście w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego) mogłoby nastąpić w ramach odszkodowania od Skarbu Państwa za tzw. delikt legislacyjny na podstawie art.417.1 kc.

Wyrokiem z dnia 1 marca 2013 roku Sąd Okręgowy w Siedlcach zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 31 stycznia 2012 roku w sprawie IV U 798/11 i poprzedzając go decyzję zakładu Ubezpieczeń społecznych Oddział w S. z dnia 26 września 2011 r. w ten sposób, że ustalił prawo M. K. do wypłaty emerytury od 1 października 2011 roku.

Podstawą wyroku były następujące ustalenia :

W dniu 3 marca 2009 r. M. K. wystąpiła do organu rentowego z wnioskiem o emeryturę. Pozostawała wówczas w zatrudnieniu w ramach umowy o pracę. Decyzją z 13 marca 2009 r. organ rentowy przyznał wnioskodawczyni poczynając od 1 marca 2009r. emeryturę. Wypłata świadczenia była kontynuowana do 30 września 2011 r. Decyzją z 26 września 2011 r. organ rentowy zawiesił wypłatę emerytury na rzecz ubezpieczonej od 1 października 2011r. w związku z kontynuowaniem przez nią zatrudnienia.

Sąd wskazał, że skarga o wznowienie postępowania jest uzasadniona i skutkowałą zmianą wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach z 31 stycznia 2012r. w sprawie IV U798/11 oraz poprzedzającej do decyzji organu rentowego poprzez ustalenie prawa do wypłaty emerytury za okres od 1 października 2011 roku.

Zgodnie z art. 399 §1 k.p.c w wypadkach przewidzianych dziale VI można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem. Jedną z podstaw wznowienia postępowania reguluje przepis art.401.1 k.p.c., zgodnie z którym można żądać wznowienia postępowania w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie. W myśl art.407 §2 kpc, jeżeli skarga o wznowienie postępowania dotyczy sytuacji określonej w powyższym przepisie art.401.1 kpc skargę wnosi się w terminie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego.

Sąd stwierdził, że skarga ubezpieczonej opiera się na ustawowej podstawie oraz została wniesiona w przewidzianym ustawą terminie. Jako podstawę skarżąca wskazała wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012 r. w sprawie o sygnaturze akt K 2/12 opublikowany w Dzienniku Ustaw Nr 1285 z 22 listopada 2012 r.

Odnosząc się do kwestii zasadności skargi o wznowienie postępowania Sąd stwierdził że zasługuje ona na uwzględnienie. W stanowiącym podstawę skargi wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012 r. Trybunał stwierdził, że art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 257, poz.1726 ze zm.) w związku z art.103a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009r. Nr 153, poz.1227 ze zm.), dodanym przez art.6 pkt 2 w/w ustawy z 16 grudnia 2010r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1

stycznia 2011 r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art.2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Przyczyną zawieszenia wypłaty emerytury wnioskodawczyni były wskazane wyżej uregulowania, tj. przepis art.28 ustawy z 16 grudnia 2010 r. w zw. z art.103a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W chwili przyznania ubezpieczonej emerytury ,tj. w dniu 1 marca 2009 r. nie obowiązywał przepis art.103a ustawy emerytalnej „nie pozwalający” - pod rygorem zawieszenia prawa do emerytury - łączyć wypłatę świadczenia emerytalnego z uzyskiwaniem przychodu z tytułu zatrudnienia bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego emeryt wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Powyższe pozwalało ubezpieczonej pobierać emeryturę obok wynagrodzenia za pracę aż do 1 października 2011r. kiedy to na mocy niezgodnego z Konstytucją przepisu art.28 w/w ustawy z 16 grudnia 2010 r. organ rentowy dokonał zawieszenia wypłaty emerytury stosując przepis art.103a ustawy emerytalnej dodany do niej z dniem 1 stycznia 2011 r.

W ocenie Sądu zastosowanie do ubezpieczonej niezgodnych z ustawą zasadniczą przepisów stanowiących podstawę wydania wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach z 31 stycznia 2012 r. w sprawie IV U 798/11, a uprzednio decyzji organu rentowego z 26 września 2011 r. uzasadnia wniosek ubezpieczonej o zmianę powyższego wyroku i decyzji organu rentowego, poprzez ustalenie, że wnioskodawczyni przysługuje prawo do wypłaty emerytury od 1 października 2011r., tj. od daty zawieszenia wypłaty świadczeni.

Sąd nie podzielił stanowiska organu rentowego, że podjęcie wypłaty emerytury jest możliwe z dniem złożenia skargi, nie wcześniej niż z dniem 22 listopada 2011r., w którym wyrok Trybunału Konstytucyjnego został ogłoszony. Nie można zgodzić się z poglądem, że dopiero od tej daty zakwestionowane przez Trybunał przepisy powołanych ustaw są niezgodne z Konstytucją. Przepisy te były niezgodne z Konstytucją od daty ich ustanowienia, a jedynie z datą późniejszą Trybunał Konstytucyjny stwierdził istnienie tej niezgodności. Data ogłoszenia wyroku Trybunału, tj. 22 listopada 2012 r. jest datą, od której przepis art.103a ustawy emerytalnej i przepis art.28 ustawy z 16 grudnia 2010 r. traci moc obowiązującą wobec osób, które prawo do emerytury nabyły przed 1 stycznia 2011 r. Utrata mocy obowiązującej oznacza, że powołane przepisy nie mogą być już podstawą zawieszania wypłaty emerytur dla w/w osób, tj. nie mogą stanowić podstawy wydawania kolejnych rozstrzygnięć (decyzji) o zawieszaniu emerytur. W przypadku ubezpieczonej do zawieszenia wypłaty emerytury doszło przed utratą mocy obowiązującej przez wskazane przepisy, a skarga o wznowienie postępowania zmierza do wyeliminowania z obrotu orzeczenia, które zapadało na podstawie niekonstytucyjnych przepisów. Sąd zauważył, że ubezpieczona wnosząc skargę o wznowienie postępowania nie wystąpiła o wypłatę emerytury (przyznanie emerytury) za okres wsteczny, ale o realizację świadczenia, do którego prawo nabyła z dniem 1 marca. i co organ rentowy potwierdził wydając decyzję o przyznaniu świadczenia. Fakt zawieszenia wypłaty emerytury ubezpieczona zakwestionowała niezwłocznie po tym zawieszeniu wnosząc odwołanie do Sądu .

Sąd zaznaczył też , że wskazany przez organ rentowy przepis art. 417.1§1 kc jako podstawa dochodzenia ewentualnych roszczeń o wypłatę emerytury za okres od chwili jej zawieszenia do 22 listopada 2012 r. (data opublikowania wyroku TK) nie mógłby znaleźć zastosowania w niniejszym stanie faktycznym, ale ewentualnie w odniesieniu do takich emerytów, którzy z uwagi na niekonstytucyjny przepis art.103a ustawy emerytalnej - aby móc pobierać emeryturę - zrezygnowali ze stosunku pracy i w ten sposób ponieśli szkodę w postaci utraty wynagrodzenia, które mogliby uzyskać, gdyby pozostali w zatrudnieniu.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd na podstawie art.412§2 kpc zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Siedlcach z 31 stycznia 2012 r. oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego w sposób wskazany w sentencji wyroku.

Apelację od tego wyroku złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. zaskarżając wyrok w części w zakresie pkt I i ustalonego ubezpieczonej przez Sąd prawa do wypłaty emerytury od dnia 1 października 2011 do 21 listopada 2012 roku. Apelujący zarzucił naruszenie prawa materialnego, t.j. art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych orz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009 roku nr 153 poz. 1227 ze zm.) w związku

z art. 103 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) i w związku z art. 190 ust 3 konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej poprzez błędną wykładnię tych przepisów i ustalenie ubezpieczonej prawa do wypłaty emerytury od 1 października 2011 roku.

Wskazując na powyższe wniósł o zmianę wyroku z dnia 1 marca 2013 roku w zaskarżonej części i oddalenie skargi o wznowienie postępowania w zakresie przyznania ubezpieczonej prawa do wypłaty emerytury za okres od 1 października 2011 roku do 21 listopada 2012 roku oraz umorzenie postępowania w zakresie przyznania ubezpieczonej prawa do wypłaty emerytury od dnia 22 listopada 2012 roku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne i aprobuje argumentację prawną przedstawioną w motywach zaskarżonego wyroku.

Na wstępie zaznaczyć należy, że spór w niniejszej sprawie co do wypłaty emerytury dotyczy jedynie okresu od 1 października 2011 roku do 21 listopada 2012 roku, bowiem organ rentowy decyzją z dnia 21 marca 2013 roku w związku ze zmianą stanu prawnego podjął wypłatę emerytury na rzecz M. K. poczynając od 22 listopada 2012 roku (k. 117-118 akt ZUS) .

Postawiony w apelacji zarzut naruszenia przepisów art. 28 ustawy z 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009 roku nr 153 poz. 1227 ze zm.) w związku z art. 103 a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Społecznych (tekst jednolity: Dz.U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.) jest oczywiście niezasadny, bowiem wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 roku w sprawie K 2/12, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że „art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 roku, Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych(tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 153, poz. 1227 ze zm.), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku bez konieczności rozwiązywania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą, jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury, nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku.

W stanie faktycznym rozpoznawanej sprawy poza sporem pozostawał fakt, że wnioskodawczyni należy do kręgu osób objętych przedmiotowym orzeczeniem albowiem prawo do emerytury nabyła w dacie 1 marca 2009 roku, a więc w okresie, kiedy realizacja prawa do tego świadczenia nie wymagała rozwiązania stosunku pracy.

W świetle art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne

Utrata mocy obowiązującej przepisu z powodu jego niezgodności z Konstytucją oznacza, że przepis ten nie może być stosowany poczynając od daty jego uchwalenia. Wyrok Trybunału ma skutki retroaktywne, a przez to zachodzi konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2008 r. V CO 43/08 LEX nr 564856, wyrok z dnia 21 listopada 2006 r. II PK 42/06 LEX nr 950622).

W sytuacji więc, gdy wstrzymanie wnioskodawczyni wypłaty emerytury od dnia 1 października a 2011 roku nastąpiło na podstawie przepisu prawnego niezgodnego z Konstytucją - wnioskodawczyni przysługuje prawo do tego świadczenia od daty wstrzymania jego wypłaty.

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 190 ust 3 konstytucji stwierdzić należy przede wszystkim, że całkowicie chybione są wywody apelacji jakoby przepis ten uzasadniał prezentowany pogląd, że zakwestionowana norma powinna być stosowana w odniesieniu do stanu faktycznego sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału w Dzienniku Ustaw, t.j. sprzed daty 22 listopada 2012 roku.

Stosownie do treści art. 130 ust 3 Konstytucji, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego. Termin ten nie może przekroczyć osiemnastu miesięcy, gdy chodzi o ustawę, a gdy chodzi o inny akt normatywny - dwunastu miesięcy. W przypadku orzeczeń, które wiążą się z nakładami finansowymi nie przewidzianymi w ustawie budżetowej, Trybunał Konstytucyjny określa termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego po zapoznaniu się z opinią Rady Ministrów.

Apelujący pomija te uregulowania prawne, w tym zawarte w Konstytucji, które w sposób wyraźny wskazują na retroaktywne skutki wyroku Trybunału Konstytucyjnego orzekającego o niekonstytucyjności przepisu prawa.

Zgodnie z art. 190 ust. 4 Konstytucji orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczna decyzja administracyjna lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę do wznowienia postępowania, uchylecia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania.

Przyjęcie stanowiska apelującego przekreśliłoby sens instytucji wznowienia postępowania (którego celem jest przecież wydanie orzeczenia zgodnego z prawem) w sytuacji, gdy orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego zawiera wiążące stwierdzenie, iż akt normatywny pozostaje w sprzeczności z aktem prawnym wyższego rzędu.

W nowym stanie prawnym, ukształtowanym w następstwie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, rozpatrzenie sprawy jest nie tylko dopuszczalne, ale możliwość taka jest ujęta jako podmiotowe, konstytucyjne prawo jednostki. Jak stwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2006 roku, I PK 116/05 (LEX nr 214272), realizację reguły określonej w art. 190 ust. 4 Konstytucji, stanowi na gruncie postępowania cywilnego przepis art. 401¹ k.p.c., nakazujący wznowienie postępowania sądowego w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową, lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

W konsekwencji, po wznowieniu postępowania na podstawie art. 401¹ k.p.c. sąd stwierdzając, iż orzeczenie zostało wydane na podstawie obowiązującego aktu prawnego, ma jednocześnie przesłankę do innego rozstrzygnięcia sprawy, uznając, że choć akt ten obowiązywał, to jednak nie powinien być zostac w sprawie zastosowany, co okazało się dopiero po wydaniu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny.

Podzielenie argumentacji apelującego przekreśliło by także sens instytucji pytania prawnego przewidzianego w art. 193 Konstytucji, który stanowi, że każdy sąd może przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne co do zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowanymi umowami międzynarodowymi lub ustawą, jeżeli od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy toczącej się przed sądem. Istota pytania prawnego sprowadza się bowiem do zastosowania orzeczenia Trybunału do zaistniałego w przeszłości stanu faktycznego przez Sąd orzekający w danej sprawie.

Reasumując, stwierdzić należy, iż utrata mocy obowiązującej przepisu (aktu prawnego) zakwestionowanego przez Trybunał Konstytucyjny następuje, stosownie do cytowanego wyżej art. 190 ust. 3 Konstytucji, z chwilą wejścia w życie

orzeczenia Trybunału i orzeczenie to ma w tym zakresie charakter konstytutywny. Oznacza to, że przepis ten z datą ogłoszenia wyroku Trybunału zostaje wyeliminowany z porządku prawnego i po tej dacie nie może być stosowany.

Utrata mocy obowiązującej nie oznacza jednak unieważnienia wcześniej istniejącego stanu prawnego. Eliminacja skutków wynikających z niekonstytucyjnych przepisów wymaga indywidualnych rozstrzygnięć w sferze stosowania prawa.

Odnosząc powyższe rozważania do sytuacji faktycznej zaistniałej w rozpoznawanej sprawie stwierdzić należy, iż prawidłowo Sąd pierwszej instancji uznał, że skoro rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonej decyzji oparte zostało na przepisie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, który uznany został za niekonstytucyjny, to nie mógł on stanowić podstawy wstrzymania wypłaty emerytury wnioskodawczyni od 1 października 2011 roku.

Mając te wszystkie względy na uwadze i z mocy art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.